

NOTA INFORMATIVĂ

Prezenta notă informativă este completată la solicitarea Președintelui Academiei de Științe a Moldovei, dlui academician Gh. Duca cu scopul a fi prezentată Prim-ministrului R. Moldova, dlui V. Filat.

Solicitarea analizei tarifelor în domeniul energetic, în special în mun. Chișinău, și a situației actuale în R. Moldova privind dezvoltarea surselor regenerabile de energie a coincis după perioadă cu:

- lansarea pe 19 aprilie curent de către întreprinderea de transport și dispecerat a energiei electrice (ÎS Moldelectrica) și de către întreprinderile de distribuție din țară (RED-Gaz Natural Union Fenosa, RED-Nord și RED-Nord-Vest) a cererii de majorare a tarifelor existente la serviciile prestate; și
- prezentarea pe 11 aprilie curent, în prezența dlui V. Lazar, prim-viceprim-ministru, ministru al economiei, a primelor rezultate privind elaborarea tarifelor feed-in care urmează a fi implementate până la sfârșitul anului curent și care sânt menite să faciliteze dezvoltarea surselor de energie regenerabilă în Moldova.

Prin urmare, prezenta Notă informativă va conține următoarele:

- I. Tarife în domeniul energetic: din 2007 până-n prezent;
- II. Energie regenerabilă: actualitatea și perspective, implementarea tarifelor feed-in.

Conținutul reflectat în cele ce urmează se bazează pe informații de acces public al Agenției Naționale de Reglementare în Energetică (ANRE), Biroului Național de Statistică, analize sectoriale, legislația R. Moldova, prezentări oficiale, etc. Autorul își asumă responsabilitatea pentru cele expuse și este gata să prezinte explicații necesare.

În calitate de o generalizare introductivă se poate menționa că analiza tarifelor la energie și resurse energetice aplicate în R. Moldova, inclusiv în ultimii ani, arată lipsa unei politici balansate/echilibrate în domeniu dat, lipsa corelării necesare între tarife și indicatorii economici (macro- și micro-), lipsa unei strategii bine determinate și alte probleme semnificative în domeniul stabilirii tarifelor la energie și resurse energetice.

Nivelul tarifelor depinde de un lanț complex de factori, inclusiv:

- Prețurile de aprovizionare cu resurse energetice;
- Eficiența procesului de producere de energie electrică și termică;
- Eficiența procesului de transport și distribuție a energiei;
- Funcționarea eficientă (optimă) a întreprinderilor din sectorul energetic;
- Dezvoltarea economică a țării;
- Puterea de cumpărare a populației;
- Eficiența și veridicitatea controlului efectuat de către organele publice de stat abilitate cu putere respectivă;
- Eficiența activității organului de reglementare în domeniul energiei (ANRE), și altele.

După cum a fost menționat anterior recent au fost lansate solicitări de majorare a tarifelor la transport a energiei electrice (cu 58.7%) și la distribuție (cu 9-12%). Totodată, prețul de achiziție a gazelor naturale stabilit de compania Gazprom pentru Moldova în trim.1, 2012, este în descreștere cu 3.69% față de perioada precedentă (tr.IV, 2011), după majorare în 2011 de cca 1.36 ori față de prețul mediu anual în 2010.

În cele ce urmează, analiza tarifelor se va face ținând cont de factori enumerați mai sus și cu scopul evitării dublării informației deja cunoscute, expunerea va fi axată doar pe momente cheie constatate în urma analizei solicitate.

I. Tarife în domeniul energetic: din 2007 până în prezent

După cum este arătat în tab. 1, prețurile la energie și resurse energetice în Moldova se apropie de nivelul țărilor europene dezvoltate. De exemplu, prețul energiei electrice la consumatori finali privați în Belgia este de cca 14 cenți€/kWh, iar în Moldova – 12.6-13.4 cenți\$/kWh. În perioada 2007-2011, tariful la energie electrică în Moldova a crescut de 1.6 ori, iar la energie termică – cca 2.3 ori. Tot în această perioadă prețurile medii anuale de import a gazelor naturale au crescut de cca 1.97 ori. În același timp, Produsul Intern Brut pe cap de locuitor (PIB/capita) în Moldova este cel mai mic în Europa.¹ PIB/capita, fiind exprimat în putere de cumpărare, în Moldova este de 5 ori mai mic decât în România, de 2 ori mai mic decât în Ucraina, de 6 ori mai mic decât în Rusia și de peste 20 ori mai mic decât în Germania, Olanda, Belgia.

Tab.1: Nivelul actual și dinamica în perioada 2007-2012 a tarifelor la energie și resurse energetice.

	Rata de creștere a tarifelor în perioada 2007-2011		Nivelul actual a tarifului (fără TVA)	
	în US\$	în lei	Lei/1000m ³	US\$/1000m ³
Prețul mediu de achiziție a gazelor naturale	1.97			
Tarif la gaze naturale furnizate întreprinderilor racordate la SDG	2.33	2.26	5044	430
Tarif la gaze naturale furnizate centralelor electrice cu termoficare (CET), centralelor termice pentru producerea și aprovizionarea cu energie termică a consumatorilor de tip urban prin sistemele de alimentare centralizată	2.77	2.68	5237	446
Tarif la producere a energiei electrice:			bani/kWh	cenți\$/kWh
CET-1	1.98	1.92	166.14	14.2
CET-2	2.42	2.34	158.63	13.5
CET-Nord	1.73	1.67	137.11	11.7
NHE-Costești	1.81	1.75	17.00	1.45
Tarif la producere a energiei termice:			lei/Gcal	US\$/Gcal
CET-1	2.3	2.23	718.55	61.2
CET-2	2.5	2.44	587.87	50.1
CET-Nord	2.02	1.96	1056	89.97
Termocom			987	84.1
Tarif la transport și despecerat a energiei electrice:			bani/kWh	cenți\$/kWh
Moldelectrica	1.35	1.31	6.76	0.58
Tarif la distribuție a energiei electrice:			bani/kWh	cenți\$/kWh
RED-Gas Natural Fenosa	1.59	1.54	107(110kV), 134(10kV), 148 (0.4kV)	9.12 11.4 12.6
RED-Nord	1.61	1.55	145(10kV), 157 (0.4kV)	12.4 13.4
RED-Nord-Vest	1.61	1.55	120(110kV), 145(10kV), 157 (0.4kV)	10.2 12.4 13.4

¹ Sursa: International Monetary Fund, World Economic Outlook Database, April 2012

Creșterea prețurilor la energie și resurse energetice rezultă în creșterea costurilor de producere la produse autohtone și în diminuarea competitivității acestora pe plan intern, regional și internațional, prin urmare afectând bilanțul comerțului exterior. Nivelul veniturilor populației și dinamica creșterii PIB-ului în Moldova accentuează necesitatea revizuirii politicii și practicii de stabilire a tarifelor la energie și resurse energetice în țară.

După cum a fost menționat mai sus, recent au fost lansate solicitări de majorare a tarifului la serviciile de transport a energiei electrice de către ÎS "Moldelectrica" și la serviciile de transport și distribuție a energiei electrice prestate de Rețele Electrice de Distribuție (RED) Gaz Natural Fenosa, RED-Nord și RED-Nord-Vest. În cele ce urmează va fi analizată succint existența necesității reale de majorare ulterioară a tarifelor.

1. Tarife la transport a energiei electrice (ÎS Moldelectrica)

Moldelectrica solicită majorarea tarifului de transport de la 6.76 bani/kWh până la 10.73 bani/kWh ceea ce reprezintă creștere de 58.7%, sau 3.97bani/kWh.

Modificarea anterioară a tarifului de transport al energiei electrice efectuat de Moldelectrica a intrat în vigoare din 18.05.2010 (Hotărârea ANRE nr.378). Atunci tariful a crescut la 6.76bani/kWh de la 6.32bani/kWh, marcând o creștere de 6.7%, sau 0.44bani/kWh. Această schimbare a tarifului a permis întreprinderii de a beneficia de creștere anuală de **cca US\$ 1.4 mln** a încasărilor de pe urma serviciilor de transport prestate (3.7mlrdkWh x 0.44bani/kWh / 12.1248(rata medie oficială US\$/lei a Bancii Naționale)), sau până-n prezent de **cca US\$ 2.7 mln**. Aprobarea recente solicitări de creștere a tarifului până la 10.73bani/kWh va permite întreprinderii de a beneficia de majorarea încasărilor de pe urma serviciilor de transport prestate cu **cca US\$ 12.4 mln anual**, fără schimbarea volumului de energie electrică transportată.

Trebuie de menționat că Moldelectrica în perioada 03.08.2007-19.01.2010 a prestat servicii de transport a energiei electrice la tarif de 5.18bani/kWh. Iar rezultatele reflectate în rapoarte ANRE privind pierderile de la activitatea de transport a întreprinderii sânt marcate cu zero pentru anul 2007 și cu beneficiu de 19.27 mln lei, sau **US\$ 1.7 mln**, în 2009.

Totodată este de remarcat **aprobarea de către ANRE în 2010** a creșterii nivelului pierderilor de energie în rețele de transport până la 3.5% (nivel similar cu anul 2007) față de 2.94% aprobate în 2009. Această creștere de 0.56% a pierderilor **reflectate în tarif final** la energie electrică în 2010 a rezultat în majorarea pe parcurs a unui an a volumului pierderilor cu 23 mln kWh (134.9 mln kWh – 111.2 mln kWh, ajustate la rata creșterii volumului energiei livrate în rețeaua de transport 1.0179 în perioada de referință), care fiind exprimate în prețul de achiziție a energiei electrice în Moldova în anul 2010 (75.62 bani/kWh) valorează **US\$ 1.45 mln** și care au redus încasările din serviciile de transport Moldelectrica cu **US\$ 130 mii**.

Solicitarea lansată recent de compania Moldelectrica de creștere a tarifului la serviciile de transport coincide cu perioada când urmează a fi lansat proiectul: "Moldelectrica Transmission Rehabilitation Project" (prevăzut pentru 5 ani începând cu octombrie 2012).

Proiectul de reabilitare a liniilor de transport Moldelectrica publicat de BERD prevede următoarele mijloace:

- credit BERD - US\$ 21.5 milioane;
- credit EIB – până la US\$ 21.5 milioane;
- grant EC Neighbourhood Investment Facility (NIF) - US\$ 9 milioane;
- grant EC Neighbourhood Investment Facility - €1.4 milioane - project implementation support to the Project Implementation Unit (PIU) - Technical Cooperation

i.e. US\$ 52 milioane și €1.4 milioane, inclusiv 20% în formă de grant și 80% în credit.²

În cazul realizării proiectului lansat recent, întreprinderea va beneficia în anii cei mai apropiați de eficiență sporită a activității prestate față de cea existentă în ziua de azi. Reducerea cheltuielilor de întreținere și exploatare a unităților de transport și despecerat, majorarea nivelului operațional a sistemului de transport și reducerea nivelului de pierderi vor rezulta în economisire anuală și în perspectiva de lungă durată a mijloacelor financiare semnificative, după cum este arătat mai sus. Granturile acordate vor facilita semnificativ procesul de implementare a proiectului.

Realizarea acestui proiect vine în contextul solicitării Moldovei de aderare la ENTSO-E care va permite atragerea în viitor a mijloacelor financiare necesare pentru dezvoltarea continuă a sistemului de transport a energiei electrice din Moldova și integrarea în spațiu european.

În ultimii ani, 2007-2010, rentabilitatea investițiilor din surse proprii ale întreprinderii Moldelectrica au crescut de peste 2 ori, fapt care confirmă situația ec.-fin. stabilă a întreprinderii. **Ponderea cheltuielilor de întreținere, exploatare și reparație a unităților de transport și despecerat în tariful final la serviciile de transport s-a micșorat de la 7.7% în 2009 la 6.6% în 2010.** Ponderea cea mai mare în tariful final aparține cheltuielilor privind remunerarea muncii (32%) și uzurei mijloacelor fixe (24%).

În concluzie se poate constata că informația consultată în cadrul prezentei analize nu confirmă necesitatea majorării tarifelor de transport Moldelectrica. Pentru concluzii mai ample se cere analiza detaliată a raporturilor economico-financiare ale întreprinderii.

2. Tarife la distribuție pentru mun. Chișinău (RED-Gaz Natural Fenosa)

Tariful final la energie electrică se compune din prețul de producere (tarif la producere) și de import a energiei, cheltuieli de transport și despecerat (tarif "Moldelectrica") și cheltuielile rețelelor electrice de distribuție (tarif la distribuție a energiei).

Asigurarea consumatorilor cu energie electrică din mun. Chișinău se efectuează de compania RED-Gaz Natural Fenosa (în continuare: RED-GNF), care în anul 2000 a privatizat rețelele electrice de distribuție (RED) Chișinău, Centru și Sud. Aici se poate de reamintit că la momentul privatizării, RED-Chișinău avea cea mai mare rentabilitate a serviciilor prestate (11.32%) printre toate întreprinderile sectorului energetic supuse privatizării, și era unica întreprindere cu rentabilitatea pozitivă a activelor după impozitare (1.35).³ Valoarea mijloacelor fixe a întreprinderii, fără obiecte de menire socială, era de cca **US\$ 67 mln.**⁴ Valoarea de bilanț a mijloacelor fixe privatizate de Union Fenosa (RED-Chișinău, RED-Centru și RED-Sud) constituia **US\$ 153 mln.**⁵ Uzura medie a echipamentului principal la RED-Chișinău (anul fondării 1955) era de 56%. Întreprinderea nu avea împrumuturi pe termen lung și valoarea capitalului propriu se estima la **US\$ 48 mln** (223mln lei).

Cele enumerate mai sus arată că până la privatizare întreprinderea RED-Chișinău se bucura de situație economico-financiară cea mai bună printre întreprinderile sectorului energetic supuse privatizării și avea rezervă mare de activitate stabilă pe termen lung.

În anul 2000, Union Fenosa a procurat 100% acțiuni ale întreprinderilor RED-Chișinău, RED-Centru și RED-Sud cu cca **US\$ 21.4 mln.** În perioada anilor 2000-2010, RED-GNF a atras credite în valoare

² <http://www.ebrd.com/english/pages/project/psd/2012/42856.shtml>

³ Anexa 1 la Legea R. Moldova cu privire la proiectul individual de privatizare a întreprinderilor din sectorul electroenergetic, nr.233-XIV din 23.12.98, Monitorul Oficial al R. Moldova nr.19-21 din 25.02.1999

⁴ Sau 310.5 mln. lei. Rata oficială (Banca Națională a Moldovei) medie anuală de schimb leu/USD – 4.6.

⁵ Anexe 1,2 și 5 la Legea R. Moldova cu privire la proiectul individual de privatizare a întreprinderilor din sectorul electroenergetic, nr.233-XIV din 23.12.98, Monitorul Oficial al R. Moldova nr.19-21 din 25.02.1999

de cca **80 mln (BERD)** pentru a-și onora angajamentele sale investiționale semnate la momentul privatizării.

RED-GNF deservește cca 780 mii consumatori. Ponderea mun. Chișinău în vânzări nete de energie electrică de către RED-GNF constituie cca 60%.

În urma analizei efectuate a tarifelor la energie electrică pentru consumatori finali în zona de deservire a RED-GNF au fost marcate următoarele momente:

1. În perioada 2007-2011 costuri totale de distribuție ale RED-GNF **au crescut cu 48%, sau cca 9.7% pe an**: de la 493 mln lei în 2007 (**US\$ 40.6 mln**) până la 809.27 mln lei în 2011 (**US\$ 68.9 mln**). Această înseamnă creștere a costurilor reflectate în tarif la consumatori finali în valoare totală de **US\$ 28 mln** în decurs a 5 ani, sau cca **US\$ 5.7 mln** anual.
2. Creșterea **majoră** a costurilor totale de distribuție este înregistrată în perioada creșterii **moderate** a numărului de consumatori (în 2009 și 2010 rata creșterii era egală cu 1.00) și a volumului energiei livrate consumatorilor (cca 10%, sau 2% anual).
3. În tariful final către consumatori este de remarcat creșterea ponderii amortizării noilor investiții declarate de RED-GNF și a costului de capital al noilor investiții. Aceste creșteri în decurs a 2007-2010 sânt de respectiv 1.66 ori și 2 ori. RED-GNF a declarat în decurs a 4 ani, investiții noi de cca **US\$ 80 mln**, valoarea brută totală a investițiilor noi declarate fiind până-n prezent de cca **US\$ 150 mln**. Investițiile declarate de RED-GNF vin în contradicție cu faptul că pe ziua de azi rata pierderilor în rețele de distribuție ale RED-GNF este mai mare decât cea în RED-Nord și RED-Nord-Vest și cu diminuare foarte moderată a procentului pierderilor declarate în rețelele de distribuție. Pierderile normative în distribuție pentru RED-GNF erau în 2011 de 12.5 %, iar pierderile reflectate în tariful consumatorilor în același an au constituit 13.48 %. Diferența de 0.98% dintre pierderile normative și cele declarate reprezintă cca 27.5 mln kWh, sau la preț de cumpărare a energiei electrice de la furnizor de 83 bani/kWh – cca **US\$ 2 mln/an**. În perioada anilor 2009-2011 procentul pierderilor reale declarate de RED-GNF față de volumul energiei transportate s-a micșorat doar cu 0.2% în 2011 (13.68%(2010)-13.48%(2011)) și cu 0.33% în 2010 (14.01(2009)-13.68(2010)%). Fiind exprimate în volum și valoare, pentru anii respectivi, 0.2% reprezintă 5.5 mln kWh sau **US\$ 402.5 mii**, iar 0.33% - 9.1 mln kWh sau **US\$ 577.7 mii**.
4. În ultimii ani se observă creșterea semnificativă a cheltuielilor comerciale a întreprinderii, ponderea cărora în tariful final al energiei electrice livrate consumatorilor deja este aproape de suma cheltuielilor privind remunerarea muncii și celor de întreținere și exploatare a întreprinderii. Cheltuielile comerciale actuale reprezintă cca **US\$ 8.8 mln/an**.

Cele enumerate mai sus sânt doar unele din momente vizibile fără verificare aprofundată a activității economico-financiare a RED-Gaz Natural Fenosa. Ele arată că pe ziua de azi, întreprinderea are rezervă majoră de îmbunătățire a eficienței activității sale și de **micșorare** a costurilor serviciilor prestate și respectiv a tarifului la energie electrică livrată consumatorilor, inclusiv în mun. Chișinău.

3. Tarife la producere energiei electrice și termice.

În R. Moldova, pe malul drept al r. Nistru există 4 producători de bază a energiei electrice: CET-2, CET-1 (mun. Chișinău), CET-Nord (or. Bălți) și Nodul hidro-electric Costești (CHE Costești). După cum a fost arătat în tab. 1 prețul de producere a energiei electrice la centrale electrice de termoficare (CETuri) este de cca 9 ori mai înalt decât la NHE Costești. CET-2 și CET-1 din mun. Chișinău produc energie electrică la preț care depășește de cca 2.2 ori prețul mediu de procurare a energiei electrice de la Energom (Ucraina) și CERS Moldova (Transnistria).

Totodată CET-2 asigură 62% din energie termică produsă în mun. Chișinău, iar împreună cu CET-1 necesarul termic total este acoperit pe cca 75%. După cum este arătat în tab. 2 producerea de energie în mun. Chișinău este pe 99% bazată pe utilizarea gazelor naturale. Creșterea majoră în ultimii ani a prețului de achiziție a gazelor naturale și, respectiv, a tarifului de furnizare a gazelor naturale producătorilor de energie din mun. Chișinău, contribuie în mod direct la majorarea costurilor de

producere a energiei electrice și termice. Ponderea costului combustibilului în cheltuielile totale ale CET-2 a constituit în 2011 **89.7%**, iar la CET-1 – **81.8%**.

Aici este de menționat că spre deosebire de RED-GNF, **costurile căreia nu depind de modificarea prețurilor la gaze naturale, dar în perioada 2007-2011 au fost marcate prin majorare semnificativă de 1.48 ori**, fapt care s-a reflectat și-n creșterea tarifului final la energiei electrice a consumatorilor, tariful la producere a energiei electrice de către CET-2 și CET-1 s-a majorat în aceeași perioadă, respectiv, de 2.4 și 1.98 ori ceea ce este direct condiționat de creșterea de cca 2 ori a prețurilor de achiziție a gazelor naturale. Tot aici se poate menționa că pentru RED-UF în calculul tarifului final în anul 2011 au fost aprobate cheltuieli comerciale de cca **US\$ 8.8 mln** în timp ce producătorii locali de energie electrică și termică, inclusiv CET-2 și CET-1, indică **zero** cheltuieli comerciale în activitatea prestată.

Ponderea cheltuielilor CET-2, fără combustibil, în tarife aprobate de producere a energiei constituie 10.3%, iar ponderea cheltuielilor RED-UF, fără costul energiei procurate, în tariful de furnizare a energiei electrice constituie cca 30%.

Din tab.2 se vede că CET-2 fiind producător de bază a energiei termice în mun.Chișinău (62% din total) asigură totodată și prețurile cele mai joase a 1Gcal. Energia termică produsă de către CET-2 și CET-1 este livrată consumatorilor finali de către Termocom. Nivelul pierderilor de energie în sistem de transport Termocom este de cca 20%. În afară de CET-2 și CET-1, energie termică în mun.Chișinău este produsă și de Termocom (23%) și Apă-Canal Chișinău (1.4%). Nivelul pierderilor de transport în sistemul de livrare a energiei termice consumatorilor finali de către Apă-Canal Chișinău este de 10%.

Tab.2: Tarife la producere energie electrică și termică.

		2010				Total
Producere (livrat către consumatori)		CET-2	CET-1	Termocom	Apa-canal	
energiei electrice	<i>mil kWh</i>	622.6	86.2			1,888
energiei termice	<i>mii Gcal</i>	1,173.1	249.2	438.9	26.7	
	<i>% en.term.total</i>	62.14	13.20	23.25	1.41	
<i>date de referință din 1997</i>						
energiei electrice	<i>mil kWh</i>	896.2	71.8			1,920
energiei termice	<i>mii Gcal</i>	1,524.6	395.6			
Structura combustibilului						
gaze naturale	%	98.8	100	99.82	100	
păcură	%	1.2		0.18		
Coeficientul de transformare						
gaze naturale		1.15	1.1563	1.149	1.147	
păcură		1.38				
cărbune				0.837		
Consumul natural						
gaze naturale	<i>mii m3</i>	294,512	53,168	59,503	3,469	410,652
păcură	<i>tone</i>					
cărbune	<i>tone</i>			146.27		
Cheltuieli comerciale						
	<i>mii lei</i>	0	0	-	-	
Tarife calculate, 2010						
energiei electrice	<i>bani/kWh</i>	96.6	131.84			
energiei termice	<i>lei/Gcal</i>	375.72	455.78	543.23	596.83	
Tarife, 2011						
energiei electrice	<i>bani/kWh</i>	158.63	166.14			
energiei termice	<i>lei/Gcal</i>	587.87	718.55			
Tarife de livrare a energiei termice						
				699	749	
2010	<i>lei/Gcal</i>					
2011	<i>lei/Gcal</i>			987	1093	
Pierderi în rețele de transport						
	%			20.7	10.08	

În cadrul mun. Chișinău este necesar de perfectat studiu aprofundat tehnico-economic privind amplasarea optimă a surselor de generare a energiei termice ținând cont de cheltuielile de transport a energiei consumatorilor finali și de costurile totale. În perioada sezonului de încălzire, în mun. Chișinău, antrenarea semnificativă a resurselor energetice alternative: energie solară și eoliană, nu se vede a fi posibilă. De aceea, în studiu menționat mai sus se va menține ponderea dominantă a resurselor energetice tradiționale, dar cu antrenarea tehnologiilor moderne de producere și transport a energiei, și cu includerea parțială a resurselor energetice regenerabile, incl. a biocombustibililor.

II. Energie regenerabilă: actualitatea și perspective, implementarea tarifelor feed-in.

Prioritate strategică la nivel național în ziua de azi este optimizarea costurilor și tarifelor la energie și a prețurilor la resurse energetice cu scopul asigurării nivelului necesar de dezvoltare a țării.

R. Moldova este, în proporție de cca 90%, dependentă de importul de resurse energetice. Din acestea, în anul 2010, gazele naturale au constituit cca 50%, combustibilii lichizi și solizi – 37%, energia electrică – 13%. Ponderea gazelor naturale în resurse energetice principale pe țară constituie cca 40%. Consumul de gaze naturale, în R. Moldova, este, practic, în întregime acoperit din import. Producerea locală de energie electrică, din partea dreaptă a Nistrului, asigură doar cca 1/3 din consum. După cum a fost menționat mai sus, producerea de energie electrică și termică este pe 99 % bazată pe utilizarea gazelor naturale. În perioada 2004-2012, prețurile de furnizare a gazelor naturale în R. Moldova au crescut **de peste 6 ori**: 387.96\$/1000m³ în trimestrul 1, 2012, față de 61-65\$/1000m³ în 2004. Pe parcursul mai multor decenii, prețurile stabilite la gazele naturale sunt legate, preponderent, de evoluția prețurilor la petrol și produse petroliere. Totodată, prețurile la petrol, în perioada 2004-2012, au crescut de **cca 2 ori**.

În condițiile în care prețurile la gaze naturale se vor menține la nivelul actual sau vor continua să crească, pentru R. Moldova va deveni vital necesar de a asigura surse alternative de energie.

O inițiativă ambițioasă în domeniul dat este lansarea Proiectului "Energie și Biomasă" pentru anii 2011-2014, cu un buget total de €14,56 mln, finanțat de Uniunea Europeană și PNUD Moldova. Astfel în anul 2011 a fost inițiată implementarea a 35 proiecte de producere a energiei din biomasă. Proiectul î-și propune acoperirea sarcinii de cca 130 MW.

În același timp este de menționat că până-n prezent în Moldova nu este aprobat Programul Național de utilizare a surselor regenerabile de energie.

Proiectul acestui Program a fost elaborat de Institutul de Energetic al AȘM cu participarea specialiștilor în domeniu. În Program au fost incluse 58 proiecte, din care în domeniul utilizării biomasei - 22, energiei solare - 23, energiei eoliene – 8 și a energiei hidraulice - 2. În acest Program ponderea resurselor regenerabile estimative este următoare: biomasa - 70%, energie hidraulică - 14%, energie solară - 10%, energie eoliană - 1,5%, alte tipuri de energie - 4,4%. Pentru fiecare tip de energie au fost estimate costurile investiționale și beneficii, ținând cont de reducerea importului de resurse energetice fosile tradiționale (gaze naturale, păcură, motorină, benzină, cărbune), precum și de reducerea a emisiilor de gaze cu efect de seră.

Un pas important în domeniu promovării surselor regenerabile de energie este elaborarea în anul 2011 a noului proiect de Lege a energiei regenerabile.

În ziua de azi este necesară determinarea rolului AȘM în acest proces. AȘM, în comun cu autoritățile publice centrale și locale, este responsabilă de îndeplinirea p.64 al Programului Național de asigurare a securității ecologice pentru anii 2007-2015, prin care se prevede elaborarea și implementarea Programului Național de utilizare a resurselor regenerabile de energie.

La moment se vede a fi necesară elaborarea unui program de stat de dezvoltare a bioenergeticii în raport cu dezvoltarea sectorului de producere a produselor alimentare, a combustibililor energetice și a îngrășămintelor organice. Ar fi dorită reorientarea cercetărilor subdiviziunilor de specialitate ale AȘM spre efectuarea cercetărilor științifice fundamentale și aplicative de elaborare și implementare a tehnologiilor bioenergetice noi, cum ar fi arderea directă a biomasei, arderea biomasei în comun cu alte feluri de combustibil, gazificarea, piroliza, brichetarea/granularea, bioetanolul, biogaz, și alte tehnologii noi și de perspectivă.

Trebuie de amintit că în an. 2000 în baza deciziei a Președintelui R. Moldova a fost efectuat studiu aprofundat: "Analiza situației din complexul energetic al R. Moldova și asigurarea securității energetice". În legătură cu elaborarea Strategiei Naționale Energetice până-n 2030 se vede a fi necesară perfectarea unui studiu actualizat analogic celui din an. 2000.

În practica mondială sânt aplicate mai multe scheme de suport a dezvoltării surselor regenerabile de energie, incl. tarifele feed-in. Pe ziua de azi, tarifele feed-in s-au dovedit a fi una din cele mai eficiente metode de stimulare a creșterii rapide a producerii de energie din surse regenerabile.

La moment pentru R. Moldova se propun estimativ următoarele tarife feed-in:

Tehnologie utilizată	Capacitate	Tarif feed-in, cenți€/kWh
Energie hidro	< 1 MW	7.53-13.41
	1 MW – 5 MW	7.13-12.7
	5 MW – 15 MW	6.02-10.72
Energie eoliană		10.11
Energie solară	< 50 kW	19.57-26.85
	> 50 kW	16.16-19.85
Energie din biomasă		9.05
Cogenerare		7.89
Biogaz		16.98

Necesitatea dezvoltării în Moldova a resurselor regenerabile de energie, la costuri competitive față de surse existente și în perioada de lungă durată este certă. Totodată experiența recentă a mai multor țări europene arată că lipsa abordării judicioase în acest domeniu și lipsa unei strategii bine gândite de lungă durată pot aduce la consecințe deloc dorite. În cuvântul său în cadrul prezentării din 11 aprilie curent, dl Lazar a menționat că Moldova nu trebuie să repete greșelile altor țări, ci să dea dovadă de o atitudine inteligentă și echilibrată în domeniul dat. În condițiile în care Moldova la moment nu dispune de o strategie clară de dezvoltare a surselor regenerabile de energie și nici de estimări actualizate a potențialului disponibil, estimarea corectă a tarifelor feed-in, cât și implementarea lor cu succes este foarte puțin probabilă.

Concluzie generală. Starea sectorului energetic în Moldova dă dovadă de lipsă de bună guvernare care se reflectă, în consecință, asupra nivelului tarifelor la energie și resurse energetice livrate consumatorilor finali, asupra structurii PIBului țării și nivelul de dezvoltare economică a acesteia.